

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Όλα είναι θέμα Παιδείας

ΕΝΙΑΙΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ

Δ/ΝΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ Β΄ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ

Δ/νση: Α. Παπανδρέου 37
151 80 ΜΑΡΟΥΣΙ
Πληροφορίες: Μαρίζα Α. Κούβελου
Τηλέφωνο: 210-34 42 572
Fax: 210-3443013
E-mail: t05sde1@ypepth.gr

Να διατηρηθεί μέχρι.....
Βαθμός ασφαλείας.....

Μαρούσι, 3.07.2009
Αριθ.Πρωτ. 78506 /Γ7

Βαθμός Προτερ.: .....

Προς:

1. Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπαίδευσης
2. Δ/νσεις Α/θμιας & Β/θμιας Εκπ/σης όλης της χώρας (υπόψη Υπευθύνων Π.Ε. και Α.Υ.)
3. Όλες τις Σχολικές Μονάδες (μέσω των οικείων Δ/νσεων)

**ΘΕΜΑ : Το Πλαίσιο Αναφοράς της Εκπαίδευσης για την Αειφορία
και οι Σχολικές Δραστηριότητες
Περιβαλλοντικής Αγωγής & Αγωγής Υγείας - Θεματικό Έτος 2010**

Η νέα σχολική χρονιά 2009-2010, στο πλαίσιο της Δεκαετίας της Εκπαίδευσης για την **Αειφορία**, είναι αφιερωμένη στην **Ενέργεια**.

Το Τμήμα Αγωγής Υγείας & Περιβαλλοντικής Αγωγής σε συνεργασία μαζί σας, διαμόρφωσε το θεωρητικό πλαίσιο εξέλιξης των σχολικών δραστηριοτήτων Αγωγής Υγείας και Περιβαλλοντικής Αγωγής, όπως αυτό αντιστοιχεί στα κείμενα της Εκπαίδευσης για την Αειφορία.

Όλοι οι συνάδελφοι σας ευχόμαστε καλή και δημιουργική χρονιά, και είμαστε στη διάθεσή σας για κάθε επικοινωνία, συνεργασία και υποστήριξη σχετικά με τα ζητήματα Περιβαλλοντικής Αγωγής και Αγωγής Υγείας έτσι όπως αυτά εξελίσσονται στην πορεία προς την Εκπαίδευση για την Αειφορία.

1. Το Πλαίσιο Αναφοράς των δραστηριοτήτων της Αγωγής Υγείας και της Περιβαλλοντικής Αγωγής - Εκπαίδευση για την Αειφορία

Όπως σας είναι ήδη γνωστό, οι δραστηριότητες του Τμήματος Αγωγής Υγείας και Περιβαλλοντικής Αγωγής της Διεύθυνσης Σ.Ε.Π.Ε.Δ., ήδη από την σχολική χρονιά 2005-06 οργανώθηκαν υπό τον τίτλο **Περιβαλλοντικές Δράσεις, Δράσεις Ζωής - Εκπαίδευση για την Αειφορία** σε νέο πλαίσιο, βασιζόμενες στα κείμενα και τις κατευθύνσεις της UNESCO - UNECE και της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με τον ρόλο της εκπαίδευσης για την εφαρμογή της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Υπενθυμίζουμε ότι το ΥΠ.Ε.Π.Θ., συμβαδίζοντας με τους στόχους της UNESCO, των Ηνωμένων Εθνών και άλλων οργανισμών **διαμόρφωσε εκπαιδευτικές δράσεις για την δεκαετία 2005-2014**, με στόχο να αναπτυχθούν σχολικές δραστηριότητες που υποστηρίζουν τη διαμόρφωση ενεργών πολιτών και ταυτόχρονα προωθούν το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.

Τα σχολικά έτη της Δεκαετίας **2005-2014**, έχουν ήδη οριστεί ως η **Δεκαετία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη** με στόχο τη διαμόρφωση, μέσω της εκπαίδευσης, των ενεργών πολιτών, δηλαδή των πολιτών εκείνων οι οποίοι θα έχουν ουσιαστική παρέμβαση στη διαμόρφωση του κοινωνικού/περιβαλλοντικού γίγνεσθαι.

Τα έτη αυτά έχουν χαρακτηριστεί με θεματικό περιεχόμενο ως εξής :

2006 Νερό - Γαλάζιος Πλανήτης

2007 Καταναλωτισμός & Περιβάλλον

2008 Δάσος - Πράσινος Πλανήτης

2009 Γεωργία, Διατροφή & Ποιότητα Ζωής

2010 Ενέργεια- Ανανεώσιμες Πηγές & Τοπικές Κοινωνίες

2011 Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

2012 Υγεία & Παραγωγικές Διαδικασίες

2013 Ανθρωπογενές Περιβάλλον & Αειφόρος Διαχείριση

2014 Ενεργοί Πολίτες

Στο πλαίσιο των θεματικών ετών, η διευρυμένη έννοια του Περιβάλλοντος - πέραν του αναντικατάστατου οικολογικού αποθέματος- έχει και τη διάσταση του κοινωνικού-οικονομικού «αποθέματος» με βάση και τις αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Για πρώτη φορά στην Έκθεση Brundtland(1987), «το κοινό μας μέλλον», επιχειρείται ένας ορισμός της έννοιας της «Αειφορίας» όπου αναφέρεται ως μέτρο αξιολόγησης και στόχος πολιτικής για τις σημερινές κοινωνίες, προβάλλοντας τις συνέπειες που θα έχουν οι κυρίαρχες σήμερα πρακτικές παραγωγής και κατανάλωσης στους μελλοντικούς κατοίκους του πλανήτη. Τονίζει δε

χαρακτηριστικά: «ο πλανήτης αυτός δεν μας ανήκει, τον δανειστήκαμε από τις μελλοντικές γενιές». Το φιλοσοφικό υπόβαθρο της αρχής της Αειφορίας είναι ότι οι φυσικοί πόροι, συμπεριλαμβανόμενης και της βιοποικιλότητας, δηλαδή το φυσικό κεφάλαιο του πλανήτη, δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ή να αναλώνονται σε τέτοιο βαθμό που να μην επιτρέπεται η μεσο-μακροπρόθεσμη φυσική ανανέωση ή αναπαραγωγή τους. Πρέπει δηλαδή να διαφυλάσσονται οι πόροι αυτοί στο διηνεκές.

Η Αειφορία εκφράζει την υποχρέωση της παρούσας γενιάς να μεταφέρει στις επερχόμενες γενιές τον πλανήτη και το φυσικό κεφάλαιό του στην κατάσταση που αυτή τον βρήκε, αν όχι σε καλύτερη. Με άλλα λόγια, οι οικονομικές δραστηριότητες δεν επιτρέπεται να διακυβεύουν την ποιότητα της ζωής των επερχόμενων γενιών από απόψεως φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και το φυσικό κεφάλαιο του πλανήτη αυτό καθαυτό, την ποιότητα δηλαδή των υδάτων, του αέρα, του εδάφους και τη βιοποικιλότητα αλλά και τα φυσικά αποθέματα του πλανήτη, τους φυσικούς, δηλαδή, πόρους (πετρέλαιο, ορυκτά, δάση, γλυκό νερό) που δεν είναι ανεξάντλητοι.

Δηλαδή σήμερα πλέον έχει καταδειχθεί ότι υπάρχει ανάγκη για μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της έννοιας του Περιβάλλοντος : ταυτόχρονα οικονομική, κοινωνική, τεχνολογική, πολιτική και πολιτισμική, σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.

Παράλληλα, και κυρίως μετά τη σύνοδο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας στην Οτάβα του Καναδά το 1986, έχει διαμορφωθεί ένα νέο ολιστικό πλαίσιο αντιλήψεων και στάσεων για την υγεία, η οποία δεν ορίζεται πλέον ως η απουσία ασθένειας αλλά ως η ολόπλευρη σωματική, ψυχική και πνευματική ανάπτυξη του ατόμου.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, ένα βιώσιμο μέλλον υπηρετείται από υγιείς ανθρώπους, που ζουν σε υγιείς κοινότητες, μέσα σε ευκαιρίες και δυνατότητες που παρέχει ένα υγιές φυσικό περιβάλλον.

Κατά τη φετινή σχολική χρονιά ο θεματικός άξονας **Ενέργεια- Ανανεώσιμες Πηγές & Τοπικές Κοινωνίες** προτείνεται να λειτουργήσει ως **έναυσμα** και ταυτόχρονα πλαίσιο ποικίλων σχολικών δραστηριοτήτων Περιβαλλοντικής Αγωγής και Αγωγής Υγείας.

2. 2009-2010: Ενέργεια- Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας & Τοπικές Κοινωνίες.

Το Πλαίσιο Αναφοράς των σχολικών δράσεων

Η οικονομική και κοινωνική ζωή του ανθρώπου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διαθέσιμη ποσότητα ενέργειας. Σήμερα, ο άνθρωπος χρειάζεται τεράστια ενεργειακά ποσά για να καλύψει τις ανάγκες οι οποίες προέρχονται τόσο από την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας όσο και από την επιδιωκόμενη αναβάθμιση της ποιότητας ζωής.

Η αύξηση των ρυθμών ανάπτυξης της ανθρώπινης κοινότητας ταυτόχρονα με τη μη ορθολογική χρήση των πηγών ενέργειας, έχει ήδη δημιουργεί έντονα προβλήματα ενεργειακής ζήτησης, για τα ποσά ενέργειας που απαιτούνται τόσο στην παραγωγή όσο και στη διάθεση και εμπορία των διαφόρων προϊόντων.

Η αντίληψη της σύγχρονης «καταναλωτικής» κοινωνίας εντείνει το πρόβλημα όχι μόνο της ενεργειακής κρίσης αλλά και των συνεπειών στο περιβάλλον που προέρχονται από τη χρήση ενέργειας για την παραγωγή, διάθεση και εμπορία των προϊόντων τα οποία χρησιμοποιούνται στην καθημερινότητα της ανθρώπινης κοινότητας.

Τα είδη ενέργειας που χρησιμοποιεί η ανθρώπινη κοινότητα και ο τρόπος χρήσης τους αποτελούν τους κύριους παράγοντες που διαμορφώνουν τη σημερινή ποιότητα ζωής διότι εκτός από τα προϊόντα που προσφέρονται στον άνθρωπο διαμορφώνουν και τις ποικίλες επιπτώσεις που προκαλούμε στο περιβάλλον και στα συστήματα υποστήριξης της ζωής στον πλανήτη μας.

Η ρύπανση του αέρα και του νερού, η περιβαλλοντική υποβάθμιση του εδάφους, η μείωση της βιοποικιλότητας, η προβλεπόμενη αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας και η μεγιστοποίηση των προβλημάτων επιβίωσης του Τρίτου Κόσμου, είναι απόρροια της καθολικής εξάρτησής μας από τα μη ανανεώσιμα ορυκτά καύσιμα.

Η υπερκατανάλωση της ενέργειας, σε πολλές περιπτώσεις εκτός από την απειλούμενη εξάντληση των φυσικών πόρων, προκαλεί και σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα, τα οποία καθορίζονται από τις διαδικασίες παραγωγής και διάθεσής της. Παρά τις δυνατότητες που προσφέρουν οι σύγχρονες τεχνολογίες και οι εφαρμογές της έρευνας ως προς την ενεργειακή αποτελεσματικότητα, με την ελαχιστοποίηση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τα δημιουργούμενα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι υπολογίσιμα και αναφέρονται τόσο στην επιβάρυνση της ατμόσφαιρας με επιβλαβή αέρια όσο και στη ρύπανση / μόλυνση του εδάφους και του νερού από τα απόβλητα των εργοστασίων (στοιχεία θα παρατεθούν στις επόμενες σχετικές δραστηριότητες).

Επειδή η ενέργεια αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο του οικονομικού και κοινωνικού μας βίου, επιβάλλεται η ορθολογική εκμετάλλευση των πηγών της με ταυτόχρονη χρήση των καλύτερων τεχνολογιών έτσι ώστε να πετύχουμε αύξηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας μειώνοντας τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και έχοντας πάντα κατά νου τις ενεργειακές ανάγκες της μελλοντικής ανθρώπινης κοινότητας.

Ταυτόχρονα επιβάλλεται η ανάπτυξη της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), οι κυριότερες μορφές των οποίων είναι : η ηλιακή - ενεργητικά ηλιακά συστήματα- παθητικά ηλιακά και υβριδικά συστήματα - φωτοβολταϊκά ηλιακά συστήματα, η αιολική, η γεωθερμική, η υδραυλική - υδάτινη, η ωκεανοθερμική και η βιομάζα.

Προτείνεται κατά τη διάρκεια της φετινής σχολικής χρονιάς οι μαθητές να προσεγγίσουν εκείνες τις μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που σχετίζονται με το άμεσο περιβάλλον τους.

3. Οι δράσεις του Τμήματος Αγωγής Υγείας & Περιβαλλοντικής Αγωγής

Συνέχιση της Εκδοτικής δραστηριότητας των Κ.Π.Ε. «Θαλλώ».

Στο διάστημα Οκτώβριος - Νοέμβριος 2009, με αφορμή και τις συναντήσεις του εκπαιδευτικού δυναμικού των Κ.Π.Ε. με τους υπευθύνους Π.Ε. των νομών εμβέλειάς τους, πραγματοποίηση *Επιμορφώσεων - Εργαστηρίων* για τους θεματικούς άξονες του τρέχοντος θεματικού έτους, ώστε να μπορούν να υποστηριχθούν οι εκπαιδευτικοί που θα αναλάβουν προγράμματα.

Νοέμβριος 2010, πανελλαδική συνάντηση των υπευθύνων Α.Υ και του εκπαιδευτικού δυναμικού των Σ.Σ.Ν. - *Επιμόρφωση - Εργαστήριο* για τους θεματικούς άξονες του τρέχοντος θεματικού έτους.

Μάιος 2010- Εθνική Εβδομάδα Εκπαιδευτικών Δράσεων :

-Κεφαλαιοποίηση των δράσεων της χρονιάς σε εθνικό επίπεδο-

-Συνάντηση Εργασίας του εκπαιδευτικού δυναμικού των Κ.Π.Ε και των υπευθύνων Π.Ε.

4. Οι προτεινόμενοι Θεματικοί Άξονες για το θεματικό έτος : 2009-10 Ενέργεια- Ανανεώσιμες Πηγές & Τοπικές Κοινωνίες

4.1. Ενέργεια και Περιβάλλον

4.1.1 Ενέργεια και φυσικοί πόροι

4.1.2 Ενέργεια και υποβάθμιση περιβάλλοντος

4.1.3 Ενέργεια και κλιματική αλλαγή

4.1.4 Ενέργεια και βιοποικιλότητα

4.1.5. Ενέργεια και θαλάσσια ρύπανση

4.1.6 Ενέργεια και ερημοποίηση

4.2. Ενέργεια και Ανθρώπινη κοινωνία

4.2.1 Βιώσιμη διαχείριση ενεργειακών πόρων

4.2.2. Εξοικονόμηση ενέργειας και ανακύκλωση

4.2.3. Διαμόρφωση νέων ενεργειακών αναγκών

4.2.4. Ενέργεια και μεταφορές

4.2.5. Ενέργεια και ποιότητα ζωής

4.2.6. Κατανομή ενέργειας - Τρίτος Κόσμος

- 4.2.7. Ενέργεια και Γεωργία
- 4.2.8. Ενέργεια και εναλλακτικές μορφές Τουρισμού
- 4.2.9. Βιοκλιματικό σχολείο
- 4.2.10 Ενέργεια και διαχείριση απορριμμάτων
- 4.2.11 Ενέργεια στη διατροφή μας
- 4.2.12 Ενέργεια και πράσινη τεχνολογία
- 4.2.13 Χρήση Πυρηνικής Ενέργειας
- 4.2.14 Πράσινη αειφορική οικονομία
- 4.2.15 Ενέργεια και υπερκαταναλωτισμός
- 4.2.16 Ενέργεια και Αειφόρος Ανάπτυξη
- 4.2.16 Ενέργεια και διεθνή κέντρα λήψης αποφάσεων
- 4.2.17 Ενέργεια και Ευρωπαϊκή Ένωση
- 4.2.18 Ενέργεια και βιωσιμότητα ανθρώπινης κοινωνίας
- 4.2.19 Ενέργεια και οικονομική κρίση

4.3 Ενέργεια και Πολιτισμός

- 4.3.1. Ενέργεια και βιομηχανική κληρονομιά
- 4.3.2. Αρχαίοι Πολιτισμοί και διαχείριση ενεργειακών πόρων
- 4.3.3. Ενέργεια και βιομηχανική επανάσταση
- 4.3.4. Ενέργεια στις τέχνες
- 4.3.5. Οι τέχνες ως εργαλεία αειφορικής διαχείρισης των ενεργειακών πόρων
- 4.3.6. Ενέργεια - Άξονας Πολιτισμού
- 4.3.7. Η βιομηχανική- ενεργειακή επανάσταση και οι κοινωνικές ανισότητες που προκάλεσε
- 4.3.8 Ενέργεια και πολιτισμικά στοιχεία
- 4.3.9. Διαμόρφωση ενεργειακής κουλτούρας
- 4.3.10 Ενέργεια και Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς
- 4.3.11 Ενέργεια και κατοικία
- 4.3.12 Αειφορική διαχείριση ενέργειας και βιβλίο

4.3.13 Ενέργεια και πολιτιστικά – κοινωνικά κινήματα

4.3.14. Κοινωνική δικαιοσύνη και αειφορία

4.3.15. Δημοκρατία και αειφορία

4.4. Ενέργεια και Ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές

4.4.1. Ηλιακή ενέργεια – εφαρμογές στην τοπική κοινωνία

4.4.2. Υδάτινη Ενέργεια – φράγματα εργοστάσια κ.λ.π.

4.4.3. Γεωθερμία – πηγές και διαχείριση

4.4.4. Αιολική ενέργεια- αιολικά πάρκα

4.4.5. Βιομάζα – διαχείριση απορριμμάτων, ενεργειακές καλλιέργειες

4.4.6. Άλλες ενεργειακές ανανεώσιμες πηγές , παλίρροια κ.λ.π.

4.4.7. Ανάπτυξη αυτόνομων ενεργειακά σχολείων

4.4.8. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και οικονομία

4.4.9. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και Τρίτος Κόσμος

4.4.10. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και αρχαίοι πολιτισμοί

4.4.11 Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας : ο ρόλος του σχολείου

4.4.12. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και διαμόρφωση νέας ενεργειακής πολιτικής

4.4.13 Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και νέο αναπτυξιακό μοντέλο

4.5. Ενέργεια και Υγεία

4.5.1. Επιπτώσεις στην υγεία της ενεργειακής ρύπανσης

4.5.2. Ακτινοπροστασία

4.5.3. Περιβαλλοντικοί- ενεργειακοί κίνδυνοι και δημόσια υγεία

4.5.4. Ακτινοβολίες και υγεία

4.5.5. Υπερκατανάλωση ενέργειας και ψυχική υγεία

4.5.6. Ατμοσφαιρική ρύπανση και υγεία

4.5.7. Υπερπληθυσμός : οικονομική ανισότητα -Άνιση κατανομή Ενέργειας-
επιπτώσεις στην υγεία

4.5.8. Ενεργειακή ρύπανση και χώροι εργασίας

4.5.9. Μοντέλα ενημέρωσης αντιμετώπισης της ενεργειακής επίδρασης στην υγεία

Θα ακολουθήσουν τόσο η εγκύκλιος για τις Σχολικές Δραστηριότητες της Διεύθυνσης Σ.Ε.Π.Ε.Δ., όπου θα αναζητήσετε ζητήματα όπως *είδη υλοποιούμενων προγραμμάτων Α.Υ και Π.Ε., σχεδιασμός προγράμματος, θεσμικό πλαίσιο, αρμοδιότητες υπευθύνων Π.Ε. και Α.Υ., δράσεις Κ.Π.Ε. και Σ.Σ.Ν., πλαίσιο συνεργασιών με φορείς εκτός ΥΠ.ΕΠ.Θ κλπ*, όσο και διευκρινιστικές εγκύκλιοι για τις προαναφερθείσες δράσεις.

Παρακαλούμε τις τοπικές Δ/νσεις εκπαίδευσης να προωθήσουν αμέσως την εγκύκλιο αυτή σε όλα τα σχολεία της περιοχής τους και να λάβουν ενυπόγραφα γνώση όλοι οι εκπαιδευτικοί με ευθύνη του Διευθυντή.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

ΝΙΚΗ ΓΚΟΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΣΩΤΕΡ. ΔΙΑΝΟΜΗ

- Δ/νση Σ.Ε.Π.Ε.Δ.

Τμήμα Β' Αγωγής Υγείας & Περιβαλλοντικής Αγωγής